

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 64/2008

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ Γ΄

Συνεδρίαση της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2008

Σύνθεση

Πρόεδρος : Γεώργιος Πουλάκος, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Νομικοί Σύμβουλοι : Πασχάλης Κισσούδης, Νικόλαος Μαυρίκας, Νικηφόρος Κανιούρας, Ιωάννης Τρίαντος, Αλέξανδρος Καραγιάννης, Ιωάννης Διονυσόπουλος, Ανδρέας Χαρλαύτης, Ασημίνα Ροδοκάλη και Παναγιώτης Παναγιωτουννάκος.

Εισηγητής : Πασχάλης Κισσούδης, Νομικός Σύμβουλος.

Ερώτημα : Το ΔΙΔΑΔ/Φ.53/1341/οίκ. 33843/13.12.2007 έγγραφο της Διεύθυνσης Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Περίληψη Ερωτήματος : Ερωτάται : 1. Νεοδιοριζόμενος υπάλληλος, ο οποίος κατά το διορισμό του έχει τέκνο ηλικίας κάτω των τεσσάρων (4) ετών, α) αν δικαιούται να λάβει ολόκληρη την εννεάμηνη άδεια ανατροφής τέκνου, ή η άδεια αυτή θα ισοδυναμεί με τη συνολική διάρκεια του μειωμένου ωραρίου που θα ελάμβανε έως ότου το τέκνο συμπληρώσει το 4^ο έτος της ηλικίας του ως και β) αν η άδεια αυτή δύναται να συνεχιστεί και μετά τη συμπλήρωση του 4^{ου} έτους ηλικίας του παιδιού.

2. α. Εν ενεργεία υπάλληλος, ο οποίος υιοθετεί τέκνο ηλικίας κάτω των τεσσάρων (4) ετών δύναται να λάβει ολόκληρη την εννεάμηνη άδεια ανατροφής τέκνου, ή η άδεια αυτή θα ισοδυναμεί με τη συνολική διάρκεια του μειωμένου ωραρίου που θα ελάμβανε έως ότου το τέκνο συμπληρώσει το 4^ο έτος της ηλικίας του και β) αν η άδεια αυτή δύναται να συνεχιστεί και μετά τη συμπλήρωση του 4^{ου} έτους ηλικίας του παιδιού.

3. Μητέρα υπάλληλος που λαμβάνει ήδη τη διευκόλυνση του μειωμένου ωραρίου ή της εννεάμηνης άδειας ανατροφής και πριν την εξάντλησή τους αποκτά νέο τέκνο δικαιούται να λάβει το υπόλοιπο των διευκολύνσεων για το πρώτο τέκνο αργότερα, αθροιστικά με τις αντίστοιχες διευκολύνσεις για το νέο τέκνο, ή δικαιούται να λάβει πλέον μόνο τις διευκολύνσεις που αντιστοιχούν στο μικρότερο τέκνο της.

4. Με την υπόθεση ότι η αναφερόμενη στο πιο πάνω ερώτημα μητέρα υπάλληλος δεν δικαιούται, αν μπορεί ο σύζυγος αυτής επίσης υπάλληλος να κάνει χρήση του υπολοίπου των διευκολύνσεων για το πρώτο τέκνο κατά το ίδιο χρονικό διάστημα που λαμβάνει η μητέρα υπάλληλος τις αντίστοιχες διευκολύνσεις για το νέο τέκνο.

Επί των ερωτημάτων αυτών το Τμήμα γνωμοδοτεί ως ακολούθως:

I. Στον νόμο 3528/2007 με τον οποίο κυρώθηκε ο «Κώδικας Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.» και συγκεκριμένα στο άρθρο 53 με τον τίτλο «Διευκολύνσεις υπαλλήλων με οικογενειακές υποχρεώσεις» ορίζονται τα εξής: « 1. Η προβλεπόμενη από την παρ. 2 του άρθρου 51 του παρόντος άδεια χορηγείται υποχρεωτικά, χωρίς γνώμη υπηρεσιακού συμβουλίου, όταν πρόκειται για ανατροφή παιδιού ηλικίας έως και έξι (6) ετών. Διάστημα τριών (3) μηνών της άδειας αυτής χορηγείται με πλήρεις αποδοχές στην περίπτωση γέννησης τρίτου (3^{ου}) παιδιού και άνω. 2. Ο χρόνος εργασίας του γονέα υπαλλήλου μειώνεται κατά δύο (2) ώρες ημερησίως εφόσον έχει τέκνα ηλικίας έως δύο (2) ετών και κατά μία (1) ώρα εφ' όσον έχει τέκνα ηλικίας από δύο (2) έως τεσσάρων (4) ετών. Ο γονέας υπάλληλος δικαιούται εννέα (9) μήνες άδεια με αποδοχές για ανατροφή παιδιού, εφ' όσον δεν κάνει χρήση του κατά το προηγούμενο εδάφιο μειωμένου ωραρίου. Για τον γονέα που είναι άγαμος ή χήρος ή διαζευγμένος ή έχει αναπηρία 67% και άνω, το κατά

μία ώρα μειωμένο ωράριο του πρώτου εδαφίου ή η άδεια του προηγούμενου εδαφίου προσαυξάνεται κατά έξι (6) μήνες ή ένα (1) μήνα αντίστοιχα. Στην περίπτωση γέννησης 4^{ου} τέκνου το μειωμένο ωράριο εργασίας παρατείνεται για δύο (2) ακόμη έτη.

3. Αν και οι δύο γονείς είναι υπάλληλοι με κοινή δήλωσή τους που κατατίθεται στις υπηρεσίες τους καθορίζεται ποιος από τους δύο θα κάνει χρήση του μειωμένου ωραρίου ή της άδειας ανατροφής, εκτός αν με την ανωτέρω κοινή δήλωσή τους καθορίσουν χρονικό διάστημα που ο καθένας θα κάνει χρήση, αλλά πάντοτε διαδοχικώς και μέσα στα χρονικά όρια της προηγούμενης παραγράφου. Αν η σύζυγος του υπαλλήλου ή ο σύζυγος της υπαλλήλου εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα, εφ' όσον δικαιούται όμοιων ολικώς ή μερικώς διευκολύνσεων, ο σύζυγος ή η σύζυγος υπάλληλος δικαιούται να κάνει χρήση των διευκολύνσεων της παραγράφου 2 κατά το μέρος που η σύζυγος αυτού ή η σύζυγος αυτής δεν κάνει χρήση των δικών της ή των δικών του δικαιωμάτων ή κατά το μέρος που αυτά υπολείπονται των διευκολύνσεων της παραγράφου 2. Αν η σύζυγος του υπαλλήλου δεν εργάζεται ή δεν ασκεί οποιοδήποτε επάγγελμα, ο σύζυγος δεν δικαιούται να κάνει χρήση των διευκολύνσεων της παραγράφου 2, εκτός αν λόγω σοβαρής πάθησης ή βλάβης κριθεί ανίκανη να αντιμετωπίζει τις ανάγκες ανατροφής του παιδιού, σύμφωνα με βεβαίωση της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής στην αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται ο υπάλληλος.

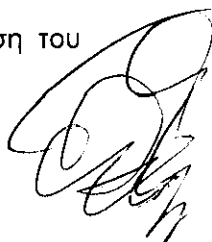

4. Όταν ο ένας γονέας λάβει την άδεια της παρ. 1 του παρόντος ο άλλος δεν έχει δικαίωμα να κάνει χρήση των διευκολύνσεων της παρ. 2 του άρθρου αυτού για το ίδιο διάστημα.

5. Σε περίπτωση διάστασης, διαζυγίου, χηρείας ή γέννησης τέκνου χωρίς γάμο των γονέων του, την άδεια της παρ. 1 και τις διευκολύνσεις της παρ. 2 του παρόντος άρθρου δικαιούται ο γονέας που ασκεί την επιμέλεια. 6.....7...». Επίσης στο άρθρο 51 παρ. 2 του ίδιου Κώδικα ορίζεται ότι, «στους υπαλλήλους επιτρέπεται η χορήγηση άδειας χωρίς αποδοχές συνολικής διάρκειας έως δύο (2) ετών, ύστερα από αίτησή τους και γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου, για σοβαρούς ιδιωτικούς λόγους».

Τέλος, το άρθρο 21 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζει στην μεν παράγραφο 1 ότι: «Η οικογένεια ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του έθνους, καθώς και ο

γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του κράτους», στην δε παράγραφο 5 ότι «ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του Κράτους».

II. Από τις διατάξεις που προαναφέρθηκαν, ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας των δύο φύλων, ως και εκείνης του κοινοτικού δικαίου για εναρμόνιση και συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, όπως εκφράζεται με τις διατάξεις της Οδηγίας 96/34/EK του Συμβουλίου της 3.6.1996 (ΕΕ αριθ. L 145 της 19.6.1996, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/75/EK του Συμβουλίου της 15.12.1997 (ΕΕ αριθ. L.10 της 16.1.1998), όπου προβλέπεται χορήγηση γονικής άδειας σε όλους αδιακρίτως τους εργαζομένους προκύπτει ότι είτε στην μητέρα νεογέννητου τέκνου, αδιάφορο αν πρόκειται για μητέρα φυσική ή από υιοθεσία, εν όψει της πλήρους εξομοίωσης κατά τον Αστικό Κώδικα των θετών προς τα γνήσια τέκνα, είτε στον πατέρα είτε σ' εκείνον που ανήκει η επιμέλειά του παρέχονται, σε εκτέλεση και της Συνταγματικής επιταγής για κρατική μέριμνα και προστασία της οικογένειας, ορισμένες διευκολύνσεις που χωρίς αμφιβολία συμβάλλουν στην ομαλή ανάπτυξη και εξέλιξη του τέκνου, οι διευκολύνσεις αυτές συνίστανται εκτός από την διετή άδεια απουσίας χωρίς αποδοχές, στην μείωση του καθημερινού ωραρίου εργασίας κατά δύο (2) ώρες για τέκνο ηλικίας μέχρι δύο έτη και κατά μία (1) ώρα για τέκνο ηλικίας από δύο (2) μέχρι τέσσερα (4) έτη ή στην χορήγηση άδειας απουσίας εννέα (9) συνολικά μηνών για ανατροφή παιδιού στην περίπτωση που δηλώνεται επιθυμία για μη χρήση του πιο πάνω μειωμένου ωραρίου. Με ρητή επίσης πρόβλεψη το μειωμένο κατά μία ώρα ωράριο προσαυξάνεται κατά έξι (6) επί πλέον μήνες και η άδεια ανατροφής παιδιού κατά ένα (1) μήνα αν πρόκειται για γονέα άγαμο ή χήρο ή διαζευγμένο ή με αναπηρία σε ποσοστό 67% και άνω. Προκύπτει ακόμη από τις διατάξεις αυτές πως, με εξαίρεση την διετή άδεια απουσίας χωρίς αποδοχές για λόγους ιδιωτικούς που δικαιολογείται για τέκνο ηλικίας έως και έξι (6) ετών, όλες οι λοιπές διευκολύνσεις, είτε πρόκειται για μειωμένο ωράριο είτε για εννεάμηνη άδεια ανατροφής παιδιού, καταληκτικό όριο έχουν την ηλικία των τεσσάρων (4) ετών, υπέρβαση του

οποίου σε κάθε περίπτωση απαγορεύεται και στερείται ερείσματος τόσο στον Υπαλληλικό Κώδικα, όσο και σε οποιοδήποτε άλλο συναφές νομοθέτημα, όπως τούτο προσεπιβεβαιώνεται και από την πρόνοια για διαδοχική χρήση των εν λόγω διευκολύνσεων από τους δημοσίους υπαλλήλους γονείς, **μέσα όμως στα θεσπισμένα γι' αυτές κατά τα ανωτέρω περιθώρια**, με την προσθήκη βέβαια των έξι (6) μηνών μειωμένου ωραρίου ή ενός μηνός ανατροφής τέκνου επί γονέων αγάμων, αναπήρων κλπ. Η εκδοχή αυτή φαίνεται πως συμπορεύεται και κινείται εντός των πλαισίων αφ' ενός του άρθρου 21 παρ. 1 του Συντάγματος, που μνημονεύεται πιο πάνω, για την προστασία της μητρότητας και της οικογένειας, η οποία μάλιστα ανάγεται σε θεμέλιο συντήρησης και προαγωγής του έθνους και αφ' ετέρου του άρθρου 1 του Υπαλληλικού Κώδικα που, πλην άλλων, με την αρχή της αξιοκρατίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης προσπαθεί να συνδυάσει και διασφαλίσει χωρίς παρεκκλίσεις την μέγιστη δυνατή απόδοση κατά την εργασία, επιδίωξη που προφανώς συνδέεται και με την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Υπαλληλικού Κώδικα (βλ. Αν. Τάχο, Ερμ. Υπαλ. Κώδικα έτους 1999, έκδ. 1999, υπ' άρθρα 1, 52 και 53 σελ. 42 και 492-4, όπου και διάφορες παραπομπές), απόψεις τις οποίες ομοφώνως αποδέχεται και το Τμήμα.

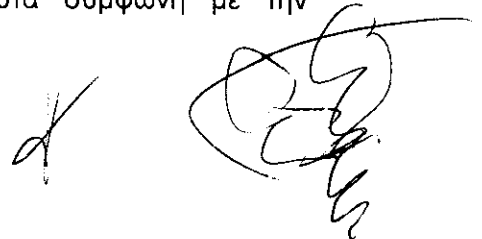
Περαιτέρω ως προς το θέμα του μεγέθους και της διάρκειας των διευκολύνσεων αυτών, ειδικότερα στην περίπτωση υπαλλήλου ο οποίος **κατά τον χρόνο του διορισμού του** έχει ήδη τέκνο ηλικίας κάτω των τεσσάρων (4) ετών, οι γνώμες στο Τμήμα διαφοροποιήθηκαν ως ακολούθως:

Κατά την γνώμη της πλειοψηφίας, που αποτελείται από τους Νομικούς Συμβούλους Π. Κισσούδη, Ν. Μαυρίκα, Ιωάν. Τρίαντο, Ιωάν. Διονυσόπουλο, Ασ. Ροδοκάλη και Π. Παναγιωτουνάκο (ήτοι ψήφοι 6) η άδεια αυτή (ανατροφής) ποσοτικώς περιορίζεται και θα έχει τόση διάρκεια σε μήνες όση θα είναι το άθροισμα των ωρών του μειωμένου ωραρίου που θα ελάμβανε ο γονέας μέχρι την συμπλήρωση του 4^{ου} έτους της ηλικίας του τέκνου.

Αντίθετα κατά την γνώμη της μειοψηφίας, που απαρτίζουν ο Αντιπρόεδρος Γ. Πουλάκος και οι Νομικοί Σύμβουλοι Νικ. Κανιούρας, Αλ. Καραγιάννης και Αν.

Χαρλαούτης (ήτοι ψήφοι 4), η διάρκεια της εν λόγω άδειας πρέπει, ανάλογα με τον χρόνο υποβολής της αίτησης χορήγησής της, να είναι ίση με τον αριθμό των μηνών που απομένουν μέχρι το 4^ο έτος συμπληρωμένο χωρίς κανένα περιορισμό. (ΣτΕ 1/2006, 420/2005).

Κατά την πλειοψηφίασας περαιτέρω γνώμη του Τμήματος από τις ίδιες όπως και παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι, εκτός από τις λοιπές προϋποθέσεις, το δικαίωμα για την χορήγηση και απόληψη της άδειας ανατροφής παιδιού και κατ' επέκταση και του μειωμένου ωραρίου είναι, λόγω του κοινωνικού του χαρακτήρα που εμποδίζει οποιοδήποτε συμφηφισμό ή περιορισμό, αυτοτελές για κάθε τέκνο που δεν έχει ακόμη συμπληρώσει το τέταρτο έτος της ηλικίας του και ότι σε περίπτωση κατά την οποία ο υπάλληλος έχει αποκτήσει και άλλο τέκνο, είναι δυνατή η διαδοχική χορήγηση σ' αυτόν της εν λόγω άδειας και των λοιπών διευκολύνσεων, δηλαδή η χορήγηση της μιας άδειας αμέσως μετά την εκπνοή της προηγούμενης ακέραιας και χωρίς καμία απομείωση (Βλ. ΣτΕ 2/2006, 420/2005 και Διοικ.Εφ.Αθ.1110/2007), άποψη που εκτός από τα παραπάνω επαρκές έρεισμα βρίσκει και στην διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 52 του Κώδικα, που ενώ παρατείνει την άδεια μητρότητας η οποία χορηγείται δύο (2) μήνες πριν και τρεις (3) μετά τον τοκετό αν αυτός πραγματοποιηθεί σε χρόνο μεταγενέστερο από εκείνον που πιθανολογήθηκε, απεναντίας αποκλείει εντελώς την σμίκρυνση αν ο τοκετός λάβει χώρα σε χρόνο προγενέστερο. Εκ του ότι τέλος, ο Υπαλληλικός Κώδικας στο παραπάνω άρθρο 53 παράγραφος 4 απαγορεύει την χορήγηση των εν λόγω διευκολύνσεων στον ένα γονέα όταν ο άλλος λάβει και κάνει χρήση της άδειας της παρ.1 του ίδιου άρθρου, της διειτούς δηλαδή άδειας χωρίς αποδοχές που χορηγείται στον υπάλληλο για σοβαρούς οικογενειακούς λόγους αλλά και για την ανατροφή παιδιού ηλικίας έως έξι (6) ετών, συνάγεται ότι ο νομοθέτης με την ανατροφή των παιδιών θέλει επιφορτισμένο τον ένα μόνο εκ των γονέων, στον οποίο άλλωστε παρέχει και τις σχετικές διευκολύνσεις και ποτέ και τους δύο μαζί, πράγμα το οποίο άλλωστε συμβαίνει στην περίπτωση κατά την οποία των διευκολύνσεων αυτών γίνεται χρήση εναλλάξ από τους γονείς, ευχέρεια απόλυτα σύμφωνη με την

Συνταγματική πρόβλεψη για μέριμνα και προστασία, όπως έχει ήδη λεχθεί, της οικογένειας και της παιδικής ηλικίας.

Κατά την μειοψηφία όμως γνώμη των Νομικών Συμβούλων Π. Κισσούδη, Ν. Μαυρίκα και Ιωάν. Τριάντο (ψηφοί 3) από το γράμμα της διατάξεως της παραγρ. 2 περ' α' του άρθρου 53 του Υπαλληλικού Κώδικα, που προκειμένου για το μειωμένο ωράριο, το οποίο ως γνωστό αποτελεί την βάση υπολογισμού της εννεάμηνης άδειας, κάνει λόγο για γονέα υπάλληλο που έχει τέκνα και όχι τέκνο ηλικίας έως δύο ή τεσσάρων ετών, συνάγεται ότι με την απόκτηση νέου τέκνου και την υποβολή, κατ' ενάσκηση του σχετικού δικαιώματος, αίτησης για χορήγηση νέας εννεάμηνης άδειας ανατροφής παιδιού ή μειωμένου ωραρίου, τα προηγούμενα δικαιώματα (άδεια ή μειωμένο ωράριο) αποσβένονται και την θέση τους καταλαμβάνουν οι νέες διευκολύνσεις που παρέχονται μία μόνο φορά και για τα δύο τέκνα, που στην περίπτωση αυτή ο γονέας υποχρεούται να συναναθρέψει (Βλ. μειοψηφία στις πιο πάνω ΣτΕ 2/2006 και 420/2005).

III. Κατ' ακολουθίαν και εν όψει των όσων προεκτέθηκαν, το Τμήμα γνωμοδοτεί αναφορικά με τα ερωτήματα που τίθενται στην αρχή ως εξής:

1. α. Κατά πλειοψηφία ότι ο νεοδιοριζόμενος υπάλληλος που κατά τον διορισμό του έχει τέκνο ηλικίας κάτω των τεσσάρων (4) ετών δικαιούται να λάβει άδεια ανατροφής παιδιού τόσης διάρκειας, όσο είναι, με βάση το ισχύον μειωμένο ωράριο, το άθροισμα των ωρών οι οποίες απομένουν από την ημερομηνία του διορισμού του μέχρι την συμπλήρωση του 4^{ου} έτους της ηλικίας του, πέραν του οποίου η συνέχιση της άδειας δεν είναι επιτρεπτή, β. Ομοφώνως ότι η ως άνω άδεια επ' ουδενί λόγω δύναται να συνεχισθεί και μετά την συμπλήρωση του 4^{ου} έτους της ηλικίας του παιδιού.

2. α και β. Ομοφώνως ότι και στις δύο μαζί περιπτώσεις ο εν ενεργεία υπάλληλος που υιοθετεί τέκνο ηλικίας κάτω των τεσσάρων (4) ετών έχει την ίδια ακριβώς μεταχείριση με τον κατά τα παραπάνω από γέννηση γονέα .

3. Κατά πλειοψηφία ότι η μητέρα υπάλληλος που λαμβάνει ήδη την διευκόλυνση του μειωμένου ωραρίου ή της εννεάμηνης άδειας ανατροφής παιδιού και πριν την εξάντλησή τους αποκτά νέο τέκνο, δικαιούται να λάβει το υπόλοιπο των διευκολύνσεων

για το πρώτο τέκνο αργότερα, αθροιστικά με τις διευκολύνσεις που αντιστοιχούν στο νέο τέκνο.

4. Ομοφώνως ότι στην αναφερόμενη στο ερώτημα περίπτωση ο σύζυγος της υπαλλήλου δεν μπορεί να κάνει παράλληλη χρήση των σχετικών διευκολύνσεων είτε για το πρώτο είτε για το δεύτερο παιδί.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 12.2.2008

Ο Πρόεδρος

Γεώργιος Παυλάκος

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Πασχάλης Κισσούδης

Νομικός Σύμβουλος

A large, stylized handwritten signature in black ink, which appears to be 'Paschalis Kissoudis', written over the printed name and title.